

На сьогоднішньому пленумі ми розглядаємо питання стану виконання зобов'язань Сторонами соціального діалогу за Галузевою угодою між Міністерством освіти і науки України та ЦК Профспілки працівників освіти і науки України на 2016 - 2020 роки.

Галузеву угоду на 2016-2020 роки підписано 23 листопада 2016 року. Повідомну реєстрацію здійснено Мінсоцполітики 15 грудня 2016 року за № 31.

За час дії Галузевої угоди, це перше підведення підсумків її виконання, як того вимагає п. 11.2 угоди.

Важливе значення Профспілка приділяє домовленостям Сторін щодо надання Угоді статусу **нормативного акта соціального партнерства**.

Особливо значущими та вагомими аргументами на користь колективно-договірного регулювання трудових прав та соціально-економічних інтересів спілчан є домовленості Сторін про надання додаткових порівняно з чинним законодавством трудових та соціально-економічних пільг, що ґрунтуються на нормах Закону України «Про колективні договори і угоди». За термін дії Угоди показник додатково залучених коштів на одну особу збільшився з 377,31 гривні у 2015 році до 812 гривень у 2016 році та до 1180 гривень у 2017 році.

Поряд з цим Сторонами угоди упорядковано низку неврегульованих законодавством трудових та інших проблемних питань, в тому числі робочого часу, умов праці, додаткової оплати за роботу вчителів, вихователів та інших педагогів у певних умовах, викликаних вимогами часу, зокрема, що стосується інклюзії.

За даними 2017 року колективними договорами охоплено 1138,5 тисячі працюючих або 99,7% загальної чисельності працівників закладів освіти, де створені первинні профспілкові організації. Кількість укладених договорів за 2016-2017 роки зменшилась на 721 одиницю, а чисельність охоплених колективно-договірним регулюванням працівників галузі - на 41,3 тисячі осіб.

Для такого стану речей є як суб'єктивні, так і об'єктивні причини. Серед

об'єктивних – в першу чергу - це скорочення кількості закладів, працюючих та контингенту студентів.

Тільки за один навчальний рік кількість закладів загальної середньої освіти скоротилася майже на 680 одиниць. Переважно – це школи в сільській місцевості. Хоч чисельність вчителів збільшилася майже на 2,3 тисячі осіб.

У сільській місцевості чисельність учнів скоротилася більш як на 5 тисяч осіб, а кількість класів зменшилася майже на 1,6 тисяч. У містах чисельність учнів збільшилася на 83,5 тисяч осіб, а кількість класів - на 3177 одиниць.

Чисельність науково-педагогічних працівників інститутів, університетів, академій зменшилась на 2,3 тисяч. В технікумах, коледжах, училищах кількість педагогічних працівників зменшилась майже на 500 осіб. Зменшилась також на 48,2 тисячі чисельність студентів, які навчаються у закладах вищої освіти.

Але кількість вищих закладів освіти державної та комунальної власності збільшилась на 6 одиниць. Кількість закладів професійно-технічної освіти підпорядкованих Міністерству освіти і науки - скоротилася на 27.

Щорічно збільшуються видатки на освіту. У 2016 році їх обсяг складав 129,4 млрд. гривень, у 2017 році – 177,8 млрд. гривень. У бюджетах усіх рівнів на 2018 рік їх передбачено на рівні 198,2 млрд. гривень. Таке їх збільшення відбувалося й відносно валового внутрішнього продукту. У 2016 році видатки на освіту склали 5,4% від ВВП, у 2017 році - 6,9 % ВВП, у 2018 році - 6,1%. **Закон України «Про освіту» гарантує 7%.**

Збільшено також на 9,1 млрд. гривень або на 17,3% освітню субвенцію. Її обсяги на 2018 рік передбачено 1288 місцевим бюджетам у сумі 61,7 млрд. гривень, які включають фінансування загальноосвітньої складової у вищих закладах освіти I-II рівнів акредитації, проти 52,6 млрд. гривень у 2017 році, що були виділені 998 місцевим бюджетам. Збільшення кількості бюджетів відбулося за рахунок створення нових об'єднаних територіальних громад. На початок фінансового року налічувалося 665 бюджетів ОТГ проти 159 у 2016 році.

Забезпечено обсягами освітньої субвенції 734 місцеві бюджети без урахування 163 бюджетів, інформація з яких відсутня.

Із затверджених законом про Державний бюджет України на 2018 рік обсягів додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я, що передбачені 24 обласним бюджетам у сумі 16,5 млрд. гривень, на освіту їх розподілено 631 місцевому бюджету в сумі 7,1 млрд. гривень, що складає лише 43% від їх загального обсягу.

Наявні залишки невикористаної освітньої субвенції. Станом на 1 січня 2018 року на рахунках місцевих бюджетів її обсяги склали 4,098 млрд. гривень. У розрахунку на кожного вчителя недоотримана ним сума заробітної плати становить на рік 9400 гривень. В той же час у 71 місцевому бюджеті обсяги освітньої субвенції використані у повному обсязі. У 18 місцевих бюджетах її невикористані залишки складають від 42 гривень до 973 гривень.

Недостатньо обсягів освітньої субвенції затверджено 391 місцевому бюджету. Її додаткова сума, що заявлена організаційними ланками Профспілки, становить 2,97 млрд. гривень, що складає 4,8% від затвердженого обсягу.

Додаткова потреба 475 місцевих бюджетів у видатках на фінансування господарських потреб закладів загальної середньої освіти та оплату праці непедагогічного персоналу складає 4,2 млрд. гривень.

Загальна сума додаткової потреби до кінця 2018 року становить 8,8 млрд. гривень.

Вперше виділено субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» в сумі 1369,1 млн. гривень, з яких на закупівлю для початкових класів дидактичних матеріалів, сучасних меблів, комп'ютерного обладнання передбачено 998,8 млн. гривень, а на підготовку тренерів-педагогів, підвищення кваліфікації вчителів початкової школи, заступників директорів закладів загальної середньої освіти з навчально-виховної (навчальної, виховної) роботи у початкових класах, вчителів іноземних мов, які навчатимуть учнів перших класів, вчителів закладів загальної освіти, в яких діти навчаються мовами національних меншин, - 370,3 млн. гривень.

Виділено також субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів у обсязі 100,0 млн. гривень та надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами у обсязі 504,5 млн. гривень.

Домовленості Сторін сприяли виплаті педагогічним працівникам винагороди за сумлінну працю і зразкове виконання обов'язків. У 2017 році у її виплачено у максимальному обсязі, а саме у розмірі посадового окладу (ставки заробітної плати) у більшості територій.

Допомога на оздоровлення виплачувалася педагогічним і науково-педагогічним працівникам практично у розмірі посадового окладу чи ставки заробітної плати.

Рекомендації Сторін, які відповідно до зафіксованих в Угоді домовленостей та з урахуванням норм Закону України «Про колективні договори і угоди» є обов'язковими для включення до угод нижчого рівня та колективних договорів, забезпечили позитивні тенденції в наданні матеріальної допомоги, зокрема на оздоровлення як педагогічним, так і непедагогічним працівникам.

Надбавка «за престижність педагогічної праці» педагогам значної кількості районів і міст, а також окремих областей та Києва виплачувалася в розмірі 20% ставки заробітної плати, посадового окладу. Хоча були поодинокі випадки, коли її виплачували у розмірі 1 і менше відсотка.

Забезпечено певне зростання заробітної плати працівників освіти. За період дії Угоди розміри посадових окладів та ставок заробітної плати педагогічним працівникам підвищувалися 4 рази, вчителям - 5 разів, а науково-педагогічним та непедагогічним працівникам – тричі.

Середній розмір ставок заробітної плати та посадових окладів педагогічних працівників збільшився з 2334 гривень до 4000 гривень, або на 71%. Середній розмір посадових окладів науково-педагогічних працівників збільшено з 4053 гривень до 6056 гривень, або на 49%. Заробітна плата працівників, оплата праці яких здійснюється за 1 тарифним розрядом, з урахуванням доплати до розміру мінімальної, що запроваджена з 1 січня 2017 року, зросла з 1516 до 3723 гривень,

або майже у 2,5 разу, а тим, чия праця оплачується за 11 тарифним розрядом, - з 2334 гривень до 3723 гривень, або у 1,6 разу.

Розмір стипендії збільшився у порівнянні з 2015 роком для учнів закладів професійно-технічної освіти та студентів закладів вищої освіти на 63%.

Здобутком Сторін стало виправлення ситуації з передачею на фінансування з місцевих бюджетів вищих закладів освіти I-II рівнів акредитації. Якщо проектом бюджету на 2018 рік їх передбачалося передати у кількості 426 одиниць, то у затвердженому Верховною Радою України бюджеті їх зменшено до 142 одиниць.

На виконання зобов'язань за Галузевою угодою Профспілка брала участь у законотворчому процесі при розгляді та погодженні нормативно-правових актів, які зачіпають права та інтереси працівників галузі, а також осіб, які навчаються. Впродовж 2016-2017 років розглянуто та внесено пропозиції майже до 90 законопроектів, близько 140 проектів постанов Кабінету Міністрів України, понад 60 проектів наказів та інших нормативних документів Міністерства освіти і науки України та інших міністерств, значна частина яких врахована під час їх схвалення та затвердження.

При опрацюванні проекту закону «Про освіту» збережено низку гарантій педагогічним і науково-педагогічним працівникам, зокрема стосовно грошової винагороди за сумлінну працю і зразкове виконання обов'язків, допомоги на оздоровлення при наданні щорічної відпустки, надбавок за вислугу років. ЦК Профспілки, завдячуючи підтримці організаційних ланок та особисто членів профспілки, які засвідчили свою позицію **особистими** підписами, вдалося не допустити звуження державних гарантій щодо рівня посадових окладів педагогічних і науково-педагогічних працівників, чого не досягнуто відносно інших категорій працівників начальних закладів і установ освіти.

Статтею 61 нової редакції Закону України «Про освіту» передбачено, що посадовий оклад педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії має встановлюватися в розмірі трьох мінімальних заробітних плат, а найменший посадовий оклад науково-педагогічного працівника - перевищувати його розмір на 25% з затвердженням Кабінетом Міністрів України Схеми посадових окладів (ставок заробітної плати) педагогічних і науково-педагогічних працівників. Однак

Прикінцевими та перехідними положеннями закону застосування цієї норми можливе лише з 2023 року.

Завдяки спільним діям вдалося відстояти прийом на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста до 2019 року.

Прийнято постанови щодо стипендіального забезпечення, якими встановлено дещо нові порядки виплати стипендій, зокрема соціальної. Враховано пропозиції ЦК Профспілки щодо виплати соціальних стипендій, зокрема щодо студентів-чорнобильців, студентів з числа дітей-сиріт у разі продовження навчання до 23 років або до закінчення відповідних навчальних закладів тощо.

Внесено зміни до наказів міністерства щодо встановлення у штатних нормативах відповідних навчальних закладів нормативів чисельності практичних психологів і соціальних педагогів, надання їм права у разі виробничої необхідності за рахунок спеціального фонду введені додаткових посад. Міністерством враховано низку інших пропозицій ЦК Профспілки до типових штатних нормативів закладів та установ освіти.

Завдяки принциповій позиції ЦК Профспілки відхилено прийняття наказу Міністерства освіти і науки України, яким пропонувалося запровадити новий порядок оплати за проживання в студентському гуртожитку, чим убезпечено підвищення такої оплати.

Надавалися спільні роз'яснення з трудових питань. Скеровано на місце роз'яснення щодо обрахунку заробітної плати для оплати за час відпустки педагогічних працівників та виплати допомоги на оздоровлення при її наданні, а також встановлення посадових окладів керівним працівникам навчально-виховних комплексів у зв'язку з підвищенням з 1 січня 2017 року на 2 тарифні розряди посадових окладів педагогічним працівникам, оплата праці яких здійснюється за рахунок освітньої субвенції.

На виконання домовленостей Сторін угоди спрямовано на місце роз'яснення міністерства стосовно атестації та оплати праці педагогічних працівників, яких довантажено годинами педагогічної роботи на посаді вихователя групи продовженого дня.

Підвищенню рівня соціальної захищеності працівників сприяє реалізація передбачених угодою заходів щодо повної оплати праці за час вимушеного простою, надання додаткових відпусток тощо.

Забезпечуються додаткові пільги і гарантії для профспілкових активістів. Проводилась спільна з міністерством робота з реалізації повноважень профспілкових органів.

В той же час не сприяли забезпеченню підвищеної оплати праці вчителям та іншим працівникам, які працюють в інклюзивних класах та групах, роз'яснення Міністерства освіти і науки України без посилання на домовленості Сторін Галузевої угоди, що зафіксовані у її пункті 6.3.23. До прийняття Кабінетом Міністрів України постанови від 14.02.2018 № 72 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1096», якою запроваджено доплату за роботу в інклюзивних класах (групах) у граничному розмірі 20%, на місцях застосовувалася ця норма Угоди та підвищувалися ставки заробітної плати, встановлювалися надбавки за складність у роботі. **Вважаємо цей інцидент досить прикритим та неприпустимим в подальшому.**

Слід зазначити, що відбулася низка змін в законодавстві. Це потребує відповідного їх відображення через домовленості Сторін в Галузевій угоді. Щонайперше - це зміни, які впливають з норм Закону України «Про освіту», «Про Державний бюджет України на 2018 рік», «Про вищу освіту», змін до Бюджетного кодексу України тощо.

Прийняті Кабінетом Міністрів України постанови від 22 січня 2018 року № 22 про підвищення на 10% посадових окладів та ставок заробітної плати педпрацівникам, оплата праці яких здійснюється за рахунок освітньої субвенції, та № 23 про збільшення до 30% граничного розміру надбавки за престижність педагогічної праці педагогічним працівникам з розмежуванням їх у часі залежно від педагогічних посад, типів закладів освіти, предметів навчального плану та запровадження нижньої межі надбавки в розмірі 5% призвели до конфліктних ситуацій в трудових колективах та зниження розміру надбавки порівняно з домовленостями Сторін, зафіксованих в Угоді.

До знецінення праці кваліфікованих працівників та до порушення міжкваліфікаційних співвідношень призвело введення в дію Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» №1774 та включення до розміру мінімальної заробітної плати надбавок, доплат, винагороди, премій.

Формула розподілу освітньої субвенції не відображає пропорційний, диференційований розподіл обсягу освітньої субвенції залежно від потреб закладів загальної середньої освіти на оплату праці педагогічних працівників, не враховує фактичну кількість ставок вчителів, зокрема через неврахування поділу класів на групи при вивченні окремих предметів.

Є неприпустимою наявність залишків невикористаної освітньої субвенції. Їх використання має здійснюватися за цільовим призначенням, а саме на виплату надбавок «за престижність педагогічної праці» в максимальних розмірах, встановлення надбавок за складність, напруженість, за високі досягнення у праці, за виконання особливо важливої роботи, преміювання, надання допомоги для вирішення соціально-побутових проблем педагогічним працівникам закладів загальної середньої освіти та інших закладів освіти в повному обсязі з використанням граничних норм законодавчих актів з питань оплати праці.

Потребує законодавчого врегулювання питання забезпечення освітньою субвенцією закладів загальної середньої освіти з чисельністю учнів до 25 осіб.

Потребує відновлення порядок стипендіального забезпечення в частині розширення кола стипендіатів на отримання академічних стипендій студентами, які навчаються за державним замовленням на денній формі.

На часі необхідність врегулювання питання пільгового проїзду у приміському і міжміському автомобільному транспорті студентами закладів вищої освіти та учнями закладів професійно-технічної освіти.

Необхідно привести у відповідність із законодавством Паспорт бюджетної програми на 2017 рік Міністерства освіти і науки України за КПКВК 2201190 «Виплата академічних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів», доповнивши її можливістю виплати студентам матеріальної допомоги.

Потребує приведення у відповідність з законом «Про освіту» пенсійне законодавство в частині забезпечення права педагогічних працівників на пенсію за вислугу років.

Мають бути дотримані законодавчі норми щодо призначення керівників комунальних закладів загальної середньої освіти за результатами конкурсного на підставі рішення конкурсної комісії, до складу якої входять, зокрема представники **профспілкового комітету, на підставі Типового положення, затвердженого Міністерством освіти і науки України**. Не допускати припинення безстрокового трудового договору з керівниками комунальних закладів освіти, зокрема у зв'язку зі зміною засновника.

Вимагають підвищення розміри посадових окладів науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників вищих закладів освіти, зокрема з числа осіб, які мають освітній рівень бакалавра, а також тренерів-викладачів та інших працівників дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Потребує вжиття заходів для безумовного дотримання на місцях норм постанови Кабінету Міністрів України № 1096 «Про встановлення розміру доплати за окремі види педагогічної діяльності» щодо встановлення доплати вчителям за завідування навчальними кабінетами без будь-яких обмежень та застережень щодо їх відповідного оснащення чи атестації з обов'язковим погодженням з профспілковим комітетом розміру цієї доплати конкретному педагогічному працівникові.

Доплати за роботу в інклюзивних класах (групах), які запроваджено Урядовою постановою № 72 замість підвищень ставок заробітної плати за аналогічну роботу з дітьми з особливими освітніми потребами в спеціальних школах-інтернатах, мають здійснюватися у максимальному розмірі 20% ставки заробітної плати.

Потрібно диференціювати заробітну плату тим працівникам, які її отримують на рівні мінімальної, шляхом встановлення надбавок, доплат та премій з урахуванням складності, відповідальності та умов виконуваної роботи, кваліфікації, її результатів.

Необхідно забезпечити встановлення надбавок працівникам бібліотек відповідно до постанови Уряду в максимальному розмірі, як це рекомендовано для педагогічних працівників.

Має бути забезпечено встановлення доплати працівникам, які мають наукові ступені та вчені звання, в максимальному розмірі.

Необхідно врегулювати питання встановлення доплати вчителям за керівництво філією закладу загальної середньої освіти з чисельністю учнів менше 20 осіб в розмірі 25% ставки заробітної плати, як це передбачено для початкових шкіл з такою ж наповнюваністю.

Потребує вирішення питання підвищення посадових окладів та ставок заробітної плати педагогічним працівникам закладів дошкільної, позашкільної освіти та інших закладів та установ освіти, які фінансуються за рахунок місцевих бюджетів, у найкоротші терміни впродовж 2018 року, зокрема шляхом проведення на місцях відповідної роботи з депутатами місцевих рад щодо збільшення обсягів фонду оплати праці закладів дошкільної, позашкільної освіти та інших комунальних закладів та установ освіти, встановлення «регіональних надбавок» у розмірі 10%, як це передбачено постановою Уряду № 22 для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти.

Мають вживатися заходи для реалізації передбачених статтями 51, 57, 61 Закону України «Про освіту» прав та гарантій педагогічних працівників щодо їх сертифікації, оплати праці, забезпечення безоплатним житлом з опаленням і освітленням педагогічних працівників сільської місцевості і селищ міського типу та членів їх сімей, а також недопущення їх звуження.

Потрібно домагатися вирішення питання щодо перерахунку пенсій непрацюючим пенсіонерам з числа науково-педагогічних і наукових працівників, відновлення права наукових і науково-педагогічних працівників на виплату під час виходу на пенсію грошової допомоги в розмірі шести місячних посадових окладів (ставок) з урахуванням надбавок і доплат.

Необхідні кроки на посилення кадрового потенціалу органів управління освітою та методичних служб об'єднаних територіальних громад.

Потребує більш посиленої відповідальності Сторін при виконанні домовленостей Галузевої угоди щодо погодження проектів законодавчих актів, неприпустимості в односторонньому порядку їх прийняття, спрямування на місця нормативно-правових, інструктивних документів без їх узгодження Сторонами.

Вирішенню зазначених вище проблем сприятимуть відповідні домовленості Сторін соціального партнерства через відображення відповідних зобов'язань у Галузевій Угоді шляхом внесення до неї відповідних змін, що підготовлені та узгоджені Спільною комісією Міністерства освіти і науки України та ЦК Профспілки працівників освіти і науки України для ведення переговорів і здійснення контролю за виконанням Галузевої угоди.

Дякую за увагу!